

І. Г. Манцуров, чл.-кор. НАН України, д.е.н.,
професор, завідувач кафедри статистики,
Я. В. Храпунова, аспірант,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

СТАТИСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО ПЛАНУВАННЯ ЯК СКЛАДОВОЇ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

АНОТАЦІЯ. Стаття присвячена формулюванню концептуальних засад статистичного забезпечення процесу інституційного планування, реалізація яких має сприяти підвищенню ефективності функціонування системи державного регулювання економіки України, рівня її конкурентоспроможності та доведенню соціальних стандартів життя українського народу до європейських норм.

АННОТАЦИЯ. Статья посвящена формулированию концептуальных основ статистического обеспечения процесса институционального планирования, реализация которых должна способствовать повышению эффективности функционирования системы государственного регулирования экономики Украины, уровня ее конкурентоспособности и доведению социальных стандартов жизни украинского народа до европейских норм.

ABSTRACT. This article is devoted to the formulation of the institutional planning conceptual framework and its statistical background. According to the article authors' point of view, implementation of suggested conceptual approach should enhance the effectiveness of the state regulation of the Ukrainian national economy, raise its competitiveness and adjust the Ukrainian people living standards to the European level.

КЛЮЧОВІ СЛОВА. Система державного регулювання ринкової економіки, інституційне планування та його статистичне забезпечення, транзакційні витрати, ефективність економіки та її державного регулювання.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА. Система государственного регулирования рыночной экономики, институциональное планирование и его статистическое обеспечение, транзакционные издержки, эффективность экономики и ее государственного регулирования.

KEYWORDS. The system of state regulation of market economy, institutional planning and its statistical background, transaction costs, effectiveness of the national economy and its state regulation.

Вступ. Стратегічне планування розвитку національної економіки України до теперішнього часу залишається недостатньо розробленою темою вітчизняної науки. Усі попередні спроби запропонувати модель стійкого економічного зростання за рахунок планованого, тобто керованого розвитку, практично не мали успіху. Це було обумовлено прискореними процесами ринкової

трансформації економіки та посиленням впливу зовнішніх факторів, до яких не встигало адаптуватися українське суспільство, що в цілому не сприяло формуванню прогресивної системи державного управління (регулювання).

Слід зазначити, що аналогічна ситуація виявилася у більшості країн СНД. Відсутність узгоджених між собою стратегій та інших програмних документів з подальшого розвитку національних економік в умовах їх відкритості та посилення конкуренції призвела до втрати більшості господарських зв'язків у межах Співдружності, гальмування економічного і соціального розвитку.

Безумовно, на глобальні виклики (загрози, ризики або певні можливості) слід реагувати своєчасно і намагатися працювати з упередженням, як це притаманно розвиненим країнам. Така поведінка держави може бути реалізована лише за наявності системи державного і корпоративного стратегічного планування з відповідним інституціональним забезпеченням. І останнє залежить від ступеня готовності органів державної влади, місцевого самоврядування, а також, що не менш важливо, бізнес-кіл до переходу до стратегічного планування.

Постановка задачі. Узагальнюючи викладене зауважимо, що представлене дослідження становлення, розвитку та впровадження у процес суспільної трансформації здобутків теорії і практики інституціоналізму утримується в триумвіраті таких методологічних постулатів:

1. Спираючись на відому формулу Огюста Конта, що «прогрес є розвиток порядку», у дослідженні його формула декларується як «Прогрес України є розвиток притаманного їй інституційного порядку».

2. Відштовхуючись від положення, що хаос характеризує не стільки стан реальних об'єктів, скільки недостатню наукову рефлексію тих законів, які «стоять» за сприйманої зовні невизначеністю і дезорганізацією, у дослідженні уявний хаос розглядається як тимчасове відхилення від закономірних траєкторій, тому хаос — це стадія, момент динамічного розвитку, закони якого необхідно і можна пізнати».

3. Базуючись на принципі «єдності самоорганізації та управління в динамічному розвитку», українське суспільство розглядається як система, що самоорганізується і природно розвивається. Керування цим процесом означає знання законів цієї самоорганізації та устрій самовідтворення структур, що утворюють суспільство. Тому третя теза дослідження полягає у тому, що ефективне

управління розвитком України передбачає знання механізмів суспільної самоорганізації.

Можна припустити, що інституціоналізм буде знаходити все нових і нових прихильників серед вітчизняних економістів. Поле діяльності величезне і практично не оброблено, в той час як багато проблем залишаються не вирішеними. На думку Д. Норта, саме Центральна та Східна Європа зараз дають багатющий матеріал для аналізу та вироблення на його основі результативних практичних кроків. Багато помилок нашого недавнього минулого і сучасного сьогодення пояснюються недостатнім розумінням ролі інститутів в економічних перетвореннях.

Основна частина. Як уже відмічалось у вступі, теорія інституціоналізму продовжує і органічно розвиває неокласичну теорію ринкової економіки, яка, власне кажучи, *будується на співставленні попиту і пропозиції, пояснюючи, таким чином, як функціонує ринковий механізм.* Але неокласична економічна теорія неспроможна пояснити, *як формуються і розвиваються ринки, що і яким чином треба зробити для їх створення, як перейти від одного стану ринку до іншого, з вищим рівнем ефективності функціонування.*

А саме ці питання є головними у сучасній економічній науці, зважаючи на ситуацію не тільки у країнах з перехідною економікою, але й у капіталістичних країнах, які ще вчора успішно і стабільно розвивалися, а сьогодні переживають серйозну і глибоку кризу.

На думку основоположника наукового інституціоналізму, лауреата Нобелівської премії Д. Норта, недоліком неокласичної теорії є неврахування трансакційних витрат (transaction cost), *які неминуче виникають з переходом країни від одного стану до іншого.* Новий інституціоналізм Д. Норта та його послідовників враховує усі ці вимоги, що надає підстави для пояснення проблематики формування ефективно діючих ринків і стимулювання їх гармонічного розвитку. Саме тому ця економічна теорія в першу чергу концентрує увагу на аналізі інституціональної структури держави та трансакційних витратах, які складаються з витрат на якісну та кількісну оцінку параметрів трансакції та забезпечення її активної реалізації. Чим складніша економіка країни, тим більший обсяг трансакційних витрат. У розвинутих економіках він сягає 40—50 % ВВП (так, у США ця цифра ще в 1970 р. дорівнювала 45 % ВВП).

Наприклад, в Україні політики ухвалюють не ті рішення, що сприяють економічному зростанню, а ті, що вигідні певним

впливовим соціальним та/чи економічним групам. Бюрократія також прагне не стільки збільшити виробництво, скільки взяти під свій контроль систему розподілу ресурсів. А приватний бізнес прагне бути монополістом на ринку, хоча власне конкуренція і сприяє економічному розвитку країни. Саме з цих причин у деяких пострадянських країнах уряд підтримує неефективні субсидовані монополії та загальмовує програми інституційних реформ.

Звідси — коріння явища, яке Д. Норт назвав «ефектом залежності від шляху» (path dependence). Воно полягає у тому, що напрям інституціональних змін зміщується на угоду інтересам чинних організацій або/та конкретних осіб. Унаслідок цього явища, особливо коли воно приймає досить серйозні масштаби, деякі держави, відхиляючись від прогресивного шляху, залишаються у непродуктивній інституціональній системі, різко зменшують темпи економічного зростання, або навіть абсолютні рівні виробництва, в результаті чого опиняються на узбіччі світового розвитку. *Типовий приклад*, — на превеликий жаль, — *катастрофічне падіння рівнів суспільного виробництва в Україні протягом 1990—2000 років*. І це при умовах, що стартовий рівень виробництва, економічні, організаційні та навіть інституційні умови в Україні були набагато кращими ніж в інших країнах колишнього СРСР і пострадянських країнах Східної Європи.

Особливо треба відмітити, що інституційні межі суспільства повинні бути не просто ефективними, а ефективними в конкретних умовах місця і часу, — тобто повинні стимулювати появу альтернативних, різнопланових інститутів та/чи організацій для послідовного розв'язання нових економічних проблем у конкретних, дуже часто вельми специфічних умовах тієї чи іншої країни.

Основою підходу теорії нового інституціоналізму є усвідомлення того, що для кожного суспільства існує унікальна система інституцій, і тому уряд може розробити стратегію дій, яка відповідатиме потребам саме цього суспільства та сприятиме економічному зростанню.

Залежно від стратегії здійснення інституційних змін розрізняють два основні підходи: конструктивний (constructivist approach) — свідоме конструювання політичної й економічної організації за допомогою стратегічного планування і встановлення чітких пріоритетів; та компромісний (piecemeal approach) — спонтанні ситуативні інституційні підходи вирішення проблем розвитку економіки і суспільства, коли вони постають.

Конструктивний підхід разом із швидкими реформами можна назвати революційною моделлю змін, усі інші комбінації (конс-

труктивний підхід разом з повільними реформами, компромісний підхід і швидкі реформи, компромісні та повільні реформи) — еволюційною моделлю.

Інституціоналізм уже зараз широко застосовується як теоретичний апарат при розробленні та адмініструванні політичних, адміністративних та економічних реформ. Виникло навіть поняття «інституційних реформ», яке означає реформу суспільних інституцій.

Наявність деяких, притаманних спонтанному ринковому порядку інститутів ще не є достатньою умовою для становлення ринкової інституційної структури. Наприклад, створення правової бази для приватної власності не означає, що вона дійсно може функціонувати в економіці як ринковий інститут.

Неокласичне припущення про «раціональний вибір» справджується тільки за умови досконалих ринків, коли інформація загальнодоступна, що є нереальним у сучасному світі за обставин непевності, невизначеності, які склалися у перехідних економіках. До того ж у сучасному світі однозначно визначена тенденція щодо провідної ролі держави у формуванні орієнтирів цього «вибору». Оскільки держава, за думкою Д. Норта, — це «організація з порівняльними перевагами реалізації насильства, що поширюються на географічний район, межі якого встановлюються його здатністю обкладати податком підданих», тому держава може як сприяти створенню ефективних ринкових інститутів, так і, навпаки, створювати інституційну структуру, яка не дозволяє проявитися перевагам конкурентного порядку через монопольну владу та інші фактори, що ведуть до зростання трансакційних витрат. До того ж не завжди інституціональні зміни, які є вигідними для певної групи інтересу, є ефективними у масштабах усієї економіки, всього суспільства.

Окремо треба підкреслити, що ця реформа інституцій дуже часто вступає у серйозне протиріччя з принципами методологічного індивідуалізму, який, згідно Адаму Сміту, є базою, методологічною основою теорії і практики ліберальної ринкової економіки.

Світова криза поточного XXI-го сторіччя об'єднала світ (на жаль, ситуативно і на невеликий відрізок часу) своєю масштабністю й гостротою проблем. Саме в результаті цієї кризи всі без винятку країн світу стали перехідними. Перехідними від кризи, з її наслідками у вигляді катастрофічного падіння обсягів виробництва та послідувочою рецесією, до нової фази циклу розвитку,

як на мій погляд, ще не дуже вивченого, але за всіма якісним ознаками, — циклу інституційного розвитку.

Абсолютно впевнений, що на якісно нову траєкторію розвитку зможуть вийти саме (і тільки!) ті країни, котрі зможуть перебороти всі недоліки, інертність і рутину нинішнього господарського мислення, тобто головну інституцію людської поведінки, і перейти на новий рівень теоретичного осмислення та практичного застосування ефективніших економічних, правових і організаційних форм інституційного регулювання розвитку суспільства. Але парадокс моменту і ситуації у тім, що так звані розвинені країни вже не можуть бути зразком при формуванні стратегії інституційного розвитку нових держав, що реформуються, оскільки саме ці країни й породили по суті своїми недолугими стратегіями окрім самої кризи ще й занепадок економічної теорії розвитку сучасного капіталізму, самого ринку, його філософії і, що, на нашу думку, найбільш серйозно, — його базові інститути.

Таким чином, принциповий прояв світової кризи — це, насамперед, криза інституціональної системи світової економіки з її ідеологією, інститутом власності, грошовою одиницею (чи, що краще, — одиницями) й відповідними структурами, принципами ціноутворення, формами й правилами домінуючої конкуренції стратегічних гравців за розподіл ресурсів, впливу, глобальної ренти й сукупних трансакційних витрат. Принципових, доленосних змін зазнають і сили впливу, їх структурами за формами (від дипломатичних до, м'яко кажучи, силових) на процес формування правил і норм нового глобального порядку.

Тому й розуміння причин того, що відбувається, заходи, що приймаються для реалізації змін, розробляються дуже часто всліпу, інтуїтивно і без необхідного наукового обґрунтування. Здійснюється це так тому, що розуміння того, що має місце в світовій економічній системі, зараз просто не існує! Будемо сподіватися, що **ПОКИ ЩО НЕ ІСНУЄ!** При цьому не треба забувати, що усвідомлення суті ситуації, місця тієї чи іншої країни у світових економічних процесах, і прогноз (його релевантність і точність) майбутнього залежить у першу чергу від того, наскільки наше усвідомлення суті інститутів, їх структуру, стан, еволюцію та динаміку розвитку, можливістю впливати і управляти інституційними змінами тощо.

Процес глобалізації видозмінив правила гри і роль активних учасників формування міжнародного політико-економічного порядку, рівно як і механізм їх впливу на еволюцію цього порядку. І якщо не розуміти закономірностей цих змін, не приймати в то-

му або тому виді участі у виробленні реальних структурних формувань, організацій, ініціатив, то залишається доля існування на периферійному рівні світового господарства. Саме усвідомлення цих закономірностей і призводить до необхідності розроблення і застосування механізму та інструментів інституційного планування.

Досвід транзитивних економік підтверджує неефективність багатьох створених у країнах колишнього СРСР, включаючи Україну та інших молодих демократичних (чи, краще, — відносно демократичних) державах формальних інститутів, запозичених з інших країн. Скоріше, навпаки, аналізуючи динаміку більшості макроекономічних показників, можна зробити висновок, що вплив трансакційних витрат є скоріше негативним ніж позитивним. Тобто, «кавалерійські перебудови» вельми негативно вплинули на стан і динаміку економіки. Звідси політика модернізації в Росії, наприклад, і лібералізації в Україні, Білорусі та країнах Балтики. Але й те, й інше, з нашої точки зору, має вкрай невеликий теоретичний досвід.

Прикладом останнього може служити інститут підприємництва, який з тим чи тим рівнем розвитку притаманний будь-якій системі, але який принципово відрізняється по цілям, організації, механізму функціонування однієї системи від іншої чи одного періоду чи моменту часу від йому попереднього всередині однієї і тієї ж самої системи.

Необхідно робити розрахунки витрат на нововведення інститутів і вигод (індивідуальних, колективних, громадські) від їх функціонування. Ідея порівняння витрат і вигод від інституційних нововведень цілком може бути використана як на національному, тобто макрорівні, так і на регіональному (мезорівні) чи рівні окремо взятого підприємства (мікрорівні).

У результаті встановлення нових правил і обмежень, крім усього іншого, повинна знижуватися невизначеність і ризик здійснюваних операцій і дій для всіх учасників угоди. Це досягається встановленням порядку, який прораховується кожним суб'єктом економічних відносин.

Інституційне планування — це свідомий, цілеспрямований і науково обґрунтований процес формування і застосування таких правил і порядків суспільного, в першу чергу економічного розвитку, які, відповідаючи об'єктивним реаліям і закономірностям сучасних тенденцій, дозволяють оптимізувати відносини між різними соціальними групами суспільства, інституціональними секторами економіки, видами діяльності

тощо, зменшуючи гостроту протиріч, досягаючи компромісу та ефективної взаємодії структуроутворюючих елементів системи, як на міжнародному, так і на національному (регіональному) рівнях.

Таким чином, інституційне планування вирішує найважливіше на сьогоднішній день завдання — вироблення стратегії, механізму, інструментів і форм соціально-економічного розвитку з урахуванням всіх факторів і умов ефективної взаємодії інститутів. У сучасних умовах інституційне планування, як інструмент державного регулювання, має базуватися на використанні переваг інституційної матриці ринкової економіки, про яку йшла мова в попередньому розділі, де було проілюстровано, що інституційна матриця являє собою стійку систему функціонально взаємопов'язаних системоутворюючих економічних, політичних соціальних та інших інститутів. Головна проблема у формуванні такої матриці полягає в розробці й створенні такої інституціональної структури, яка б відбивала дійсну реальність тієї або іншої країни, притаманну саме цій країні, особливостям розвитку суспільства та функціонування влади і бізнесу саме цієї країни.

У перехідний період це протиріччя може придбати дуже гострий, якщо не катастрофічно гострий, руйнівний характер, коли нові інститути руйнують (часто в революційній формі) старі.

Аналіз ефективності функціонування вже існуючих і нових інститутів дозволяє формувати правильну стратегію розвитку цих інститутів, з урахуванням ефектів руйнування старих і створення нових. Структура нових інститутів не обов'язково повинна збігатися зі старою. Така матриця попереджає типову помилку імпорту інститутів, неадекватних умовам тієї чи іншої країни. Дана помилка проявляється в зростанні трансакційних витрат, що створює додаткові труднощі для здійснення інституційних реформ.

Наприклад, в Україні, як і в більшості країн з перехідною економікою, уряди яких намагаються самостійно чи під зовнішнім впливом (дуже часто, урядів інших країн та/чи міжнародних організацій) використовувати досвід цих країн і/чи міжнародних організацій), не співставляючи його з умовами своєї власної країни. В таких випадках витрати на створення нових інститутів можуть значно перевищувати ефект від їхнього існування.

Інституційне планування повинне стати прерогативою не тільки держави, але й адекватних суспільних органів, щоб виключити присвоєння інституційної ренти органами державного

управління, організаціями, приватними особами, групами людей тощо. «Десятина» від обсягу державних закупівель, квотування, ліцензування й різного роду збори на користь таких інститутів є прикладами такого роду інституційної ренти. Саме для перехідного періоду характерно, що різко збільшуються витрати на утримання формальних інститутів і виникнення людей, що привласнюють трансформаційну ренту.

Висновки. Підсумовуючи все викладене, автори визначають принципову відмінність інституційного планування від директивного та індикативного полягає в тому, що при використанні у практиці органів державного управління методологічних засад *інституційного планування*, об'єктом цілеспрямованих дій є не тільки (і не стільки) показники функціонування економіки в цілому, її інституційних секторів, регіонів, галузей, інших господарюючих суб'єктів тощо, але й у першу чергу — *норми й правила, що регламентують діяльність інститутів і забезпечують ефективність їх функціонування та інституційну рівновагу.*

Особливість перетворень, розпочатих у середині 80-х р., полягає в тому, що вони не мали якогось раціонального позитивного почала з позначеними перспективними параметрами. Перехід же розпочатих трансформацій у режим спонтанності і відомої шокової терапії визначив необхідність швидкої заміни старих інститутів новими, званих ринковими. Через відсутність відповідного досвіду, економічної теорії інститутів цьому процесу ніяк не передувало якесь інституційне проектування, планування та моделювання. Історія ще свіжа фактами швидкого зростання банків, численних бірж, фінансових компаній, інвестиційних і чекових фондів, страхових компаній, інших псевдоінститутів з невизначеними цілями та функціями. Все це сприяло і зростанню трансакційних витрат, розмір яких значно перевищив і перевищує досі корисний ефект від змін, що відбуваються.

Оптимальним було б наділення незалежної недержавної науково-політичної структури повноваженнями інституційного прогнозування, проектування і планування, щоб забезпечити не революційний, а стабілізаційно-еволюційний поступальний розвиток з мінімальною амплітудою циклу. Ще більш серйозне питання виникає з державного будівництва, оскільки передбачається розщеплення його структури і функцій, коли право прийняти рішення стає формальним через обґрунтування його компетентним науковим органом. Такі тенденції деякі пов'язують з відмиранням держави як традиційного політичного інституту, оскільки

зміни в економічній системі не можуть не торкнутися змін і системи політичної.

Отже, модернізація української економіки на засадах інституційного планування має забезпечуватися комплексним застосуванням усіх доступних важелів економічної політики, а також запобіганням конфлікту між їхніми впливами та між вирішенням стратегічних і поточних завдань ринкової економіки. Вирішення цієї задачі потребує, як уже зазначалось, створення та функціонування системи відповідного статистичного забезпечення.

На підставі результатів статистичного аналізу визначаються основні напрями вдосконалення управління для підвищення ефективності функціонування системи з урахуванням об'єктивно існуючих потенційних можливостей (резервів) поліпшення її діяльності.

Статистичне забезпечення управління (СЗУ) визначає зміст процесу розроблення управлінських рішень і контролю за їх виконанням в умовах системного використання статистичних методів. При цьому формується перелік завдань управління і встановлюється послідовність їх виконання, яка реалізує науково обгрунтовану логіку і принципи управління. Визначаються методи вирішення і взаємної узгодженості цих завдань.

Методологія та методика управління віддзеркалюються в конкретних процедурах перетворення економічної інформації в процесі обгрунтування і прийняття управлінських рішень. У цьому розумінні статистичне забезпечення управління характеризує технологію обгрунтування управлінських рішень статистичними методами.

При цьому технологію статистичного забезпечення управління можна визначити як єдність його методичного, організаційного та інформаційного аспектів. Вона охоплює сукупність і класифікацію завдань управління, послідовність їх вирішення і статистичні методи обгрунтування відповідних управлінських рішень.

У технології статистичного забезпечення управління умовно виокремлюють змістовну й фундаментальну частини.

Змістовна частина СЗУ визначається сутністю, цілями й завданнями управління. До неї належать система завдань управління та їхній взаємозв'язок, розподіл їх за підсистемами управління з формулюванням відповідних функцій, побудова системи статистичних показників, аналіз складу структурних елементів, які розкривають зміст функцій і завдань управління в логічній послідовності їх виконання. У цій частині обгрунтовується необхідність і можливість вирішення завдань управління на основі результатів

статистичного аналізу. Другу частину технології СЗУ становлять власне статистичні методи обґрунтування управлінських рішень, які сприяють реалізації відповідних функцій у процесі прийняття рішень [8].

Узагальнюючи наведене можна дійти таких висновків:

- сучасна економіка здатна розвиватися тільки в разі забезпечення ефективного функціонування системи стратегічного інституційного планування;

- ефективне функціонування цієї системи можливе за наявності відповідного статистичного забезпечення;

- метою функціонування статистичного забезпечення процесу інституційного планування є організація збирання, оброблення та аналізу інформації для оцінювання стану, тенденцій, взаємозв'язків і прогнозування розвитку інституційних секторів економіки, що забезпечить органи управління інформацією для внесення відповідних змін у процес прийняття управлінських рішень.

На сучасному етапі статистика інституційного розвитку повинна стати інструментом моніторингу розвитку економіки, обґрунтування державної економічної політики, оперативно реагуючи на зміну пріоритетів розвитку, відображаючи тенденції, що склалися, і дати змогу передбачити їх можливі зміни у майбутньому. Для цього, в тому числі, потрібно розширити міжнародні статистичні зіставлення, що дасть змогу не лише мати більш повне уявлення про місце України в міжнародному конкурентному середовищі, а й сформувати за допомогою узагальнення світових тенденцій і досвіду країн, що знаходяться на різних рівнях науково-технічного розвитку, концепцію розвитку економіки та її інституційних секторів, оцінити дієвість управлінських рішень, що приймаються та реалізуються Урядом.

Проведений аналіз сучасного стану статистичного забезпечення процесу стратегічного інституційного планування розвитку економіки України дозволив зробити висновок про необхідність створення відповідної комплексної системи, яка б відповідала вимогам ринкової економіки та включала такі елементи:

- науково обґрунтовану систему статистичних показників і методологію їх розрахунку;

- систему статистичного спостереження;

- систему методів і моделей статистичного аналізу;

- сучасну технологію збору, обробки, накопичення та представлення статистичної інформації.

Література

1. *Гэлбрейт Джон Кеннет*. Новое индустриальное общество. Избранное / Дж. К. Гэлбрейт. — М. : Эксмо, 2008. — 960 с. — (Антология экономической мысли).
2. *Кейнс Дж. М.* Общая теория занятости, процента и денег. Избранное / Дж. М. Кейнс : — М. : Эксмо, 2007. — 960 с. — (Антология экономической мысли).
3. *Колодко Гжегож В.* Мир в движении / Г.В. Колодко. — М.: Магистр, 2009. — 575 с.
4. *Кондратьев Н. Д.* Большие циклы конъюнктуры и теория предвидения — избранные труды. — М. : Экономика, 2002.
5. *Кругман П.* Великая ложь: Сбиваясь с пути на рубеже нового века: Пер. с англ. / П. Кругман. — М.: Издательство АСТ, 2004. — 474, [6] с. — (Philosophy).
6. *Маршалл А.* Основы экономической науки. / А. Маршалл. — М. : Эксмо, 2007. — 832 с. — (Антология экономической мысли).

Стаття надійшла до редакції 14.10.2013 р.

УДК 005.584: 338.-047.75

В. К. Галіцин, д.е.н., проф.,
завідувач кафедри інформаційного менеджменту,
О. П. Суслов, д.е.н., проф.,
професор кафедри інформаційного менеджменту,
Н. К. Самченко, к.е.н.,
ст. викладач кафедри інформаційного менеджменту,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

МОНИТОРИНГ У СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ РЕАЛІЗАЦІЄЮ ДЕРЖАВНОЇ ЦІЛЬОВОЇ ПРОГРАМИ

АНОТАЦІЯ. У статті наведено характеристику системи управління реалізацією державної цільової програми, описані її етапи та методи їх здійснення. Показано місце моніторингу у цій системі. Наведено схему, алгоритм і методи реалізації функцій моніторингу. Визначено індикатори та інтегральна оцінка якості виконання програми. Розглянуто організаційні питання щодо розроблення та функціонування моніторингу.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: програма, управління, ціль, етап, моніторинг, функція, індикатор, аналіз, оцінювання.

АННОТАЦИЯ. В статье приведена характеристика системы управления реализацией государственной целевой программой, описаны ее